

УДК 141.12: 159.9

Зіновія Карпенко

ОНТОЛОГІЧНЕ ОБГРУНТУВАННЯ АКСІОЛОГІЧНОЇ ПЕРСОНОЛОГІЇ

У статті представлено онтологічне обґрунтування персонального життя як об'єкта вивчення аксіологічної психології. Доводиться теза про транскомуникативну природу смислу, його проєкції на різні рівні буття й існування особистості. Категоріальні розмежування онтичного й онтологічного, іманентного і трансцендентного дозволяють побудувати взаємно детерміновану (кругову) онтологію аксіогенезу особистості впродовж життя.

Ключові слова: аксіологічна психологія, онтичний, онтологічний, життя, буття, існування, смисл, особистість.

Бурхливий сплеск аксіологічних студій у корпусі соціогуманітарних наук є своєрідним підсумком обережного моніторингу царини, яка лежить на онтологічному перехресті багатьох предметів пізнавальної й практично-перетворювальної діяльності людини. А, як відомо, від "підсумку" слід очікувати логічно впорядкованого цілісного представлення загальнозначущих фрагментів здобутого знання. Водночас доводиться констатувати нестачу теоретико-методологічної рефлексії вихідних засад і результатів аксіопсихологічних досліджень у персонології.

У цій статті ми спробуємо довести, що аксіологічний поворот у психології є закономірною фазою в розвитку постнекласичної раціональності, що неминуче самовизначається в околі взаємно скорельованої пари голістичних компонентів: об'єкт пізнання – цілісне життєздійснення людини, його предмет – особа як інтегральний суб'єкт свого життя.

Спробу онтологічного обґрунтування персонального життя (або життя особи) як центрального тематизму аксіопсихологічної психології розпочнемо з фіксації деяких релевантних для нашого задуму "робочих" універсалій:

1. Життя як гуманітарна категорія тлумачиться двояким чином: по-перше, з класичних позицій, як спосіб буття наділених внутрішньою активністю сутностей, на відміну від неживих предметів, які потребують для свого руху і зміни зовнішнього стимулу; по-друге, з точки зору некласичної філософії, життя – це інтуїтивно осяжна цілісність реальності буття, безпосереднє внутрішнє переживання, унікальне за своїм змістом і таке, що розкривається у сфері духовно-комунікативного або духовно-історичного досвіду [8, с. 352].

2. За В.О. Татенком, "поняття *сутнього* акцентує увагу на тому, що об'єктом пізнання є щось справді існуюче у часі й просторі, яке відповідає критеріям автономності, цілісності" [16, с. 20]. І суб'єкт життя, і об'єкт його пізнання і перетворення мають "спільний онтологічний знаменник", який робить їх домірними, взаємно скорельованими величинами, що однак, не скасовує їх феноменальних відмінностей при наявності ноуменальної (сутнісної) спорідненості, про що йтиметься далі.

3. Аналіз філософських категорій показує, що базова з них – буття – зазнала таких історичних метаморфоз, що фактично розчепилася на два виміри – зовнішній, трансцендентний і внутрішній, іманентний; онтичний, апостеріорний та онтологічний, апіорний; дійсний, реальний та можливий, той, що розкриває свої потенції, постає до існування (екзистенції). "На думку екзистенціалістів, "буття" відноситься до навколишнього щодо людини природного і соціального світу, а "існування" – до внутрішнього життя, індивідуального Я", – зазначає В.В. Знаков [6, с. 84].

Керуючись вищенаведеними дистинкціями, Т.А. Денисенко пов'язує з ними діалектичну єдність каузального і телеологічного вимірів детермінації людської психіки [3], представлену медіативною категорією цінності (смыслу), що вільно проектується на обидві площини людського буття-існування як життєздійснення (життя).

4. Тезу про всюдисущість ціннісної проблематики як релевантної феноменології сутнісних аспектів людського буття підтримує В.Є. Ключко, котрий висновує: "Не існує, таким чином, особливого "простору смислів", який би розміщувався в об'єктивній реальності (поза людиною і незалежно від неї), але нема його і в просторі суб'єктивної реальності, якщо її розглядати ізольовано від реальності об'єктивної" [11, с. 48]. Учений вважає, що якщо психологія і справді хоче відповідати запитам постнекласичного типу раціональності, то повинна звернути увагу на проблему становлення в її темпоральному, конкретно-транспективному вимірі, у фокусі якої перебуває онтологія самоорганізації і саморозвитку. Людське життя і є такою відкритою системою, в якій особа щоразу себе відкриває світові, проявляє й реалізує свої інтенції і можливості, тобто постає, переживаючи неповторність власного автентичного існування. Джерелом такого становлення є відповідність (внутрішнього і зовнішнього, суб'єктивного й об'єктивного і т. д. – З.К.), що приводить до взаємодії, яка супроводжує породження системних якостей – "параметрів порядку", які визначають прогресивну логіку системогенезу" [11, с. 57] (особистісного становлення як розвитку ціннісно-смыслові сфери людини, власне – аксіогенезу – З.К.).

5. Безумовно, аргументи сучасної синергетики надто переконливі аби їх не брати в розрахунок, вибудовуючи методологічний фундамент аксіологічної психології, про що заявили і ми в низці публікацій. Водночас пояснювальний потенціал синергетики як загальної методології сучасного природознавства вливається у річище голістичного підходу, з яким пов'язуємо перспективу настання ери універсальної раціональності, адже "вищим онтологічним ідеалом у голізмі визнають цілісність світу, що проявляється в психологічному, біологічному і фізичному ракурсах. Припускається, що категорія цілісності може прийти на зміну традиційним філософським протиставленням матеріального й ідеального, об'єктивного й суб'єктивного, синтезувавши їх у своєму змісті" [9, с. 416 – 417]. А оскільки найвищою формою органічної цілісності визнається

людська особистість, то необхідно визначитися з онтологічним статусом і цієї категорії.

6. Буття особистістю, за А. Легле, полягає в подвійному співвіднесенні: із зовнішнім і внутрішнім: "Одним боком персональне буття цілковито перебуває в закритій від інших інтимності свого внутрішнього світу, а іншим – у відкритості, публічності світу зовнішнього, воно видиме і залежне від інших" [12, с. 48]. Таке розуміння особистості як "місця координатії", фактору співвіднесення і медіації спекулятивно розмежованих свідомістю суб'єкта пізнання площин персонального життя ґрунтується троякій етимології Person: 1) неподільна за суттю, "per se una"; 2) маска; 3) та, що звучить наскрізь; пронизана звуком, "per sonare". На цю ж обставину звертає увагу Г.О. Балл, обґрунтовуючи необхідність інтегративно-особистісного підходу у психології. Авторитетний вітчизняний методолог вважає, що "саме та якість індивіда, яка дозволяє йому – способом, індивідуально й типологічно специфічним, – долучитися до культури (або, називаючи цю якість одним словом, – особистість) є найважливішою характеристикою цього індивіда як людини, особи" [1, с. 47]. А оскільки культура трактується як сукупність тих засобів і якостей існування й діяльності людських істот, спільнот і людства в цілому, які забезпечують дві функції – соціальної пам'яті та соціально значущої творчості, або: репродуктивно-нормативну і діалогічно-творчу, то й особистість як онтологічний референт культури, її носій, тобто особа, виявляє як апріорні задатки до освоєння культурних надбань у процесі соціалізації взагалі та виховання зокрема, так і апостеріорні характеристики інтерналізації моделей належної соціальної поведінки, диспозиційної налаштованості свідомості, життєвого стилю тощо. У контексті наведених міркувань навряд чи мають рацію Б.С. Братусь і О.Б. Орлов, які диференціюють і навіть протиставляють поняття "особистість" і "сутність", в яких перше, як зовнішній феномен, соціокультурний артефакт є засобом досягнення другого, а це останнє належить до іманентного світу ноуменів, презентуючи божественний першообраз і мотив вільної духовної екзистенції особи [2; 15].

Обстоюючи трансособистісний вимір індивідуальності людини, В.Б. Шумський апелює до В. Франкла, який особистість відносив до психічного виміру людини включно з психосоматикою й емоційно-поведінковою динамікою феноменального прояву, а сутність пов'язував із духовним виміром: "сутність – це дух, "чиста динаміка", здатність ухвалювати рішення і нести відповідальність, здатність відчувати цінності й осягати суть явищ, а також голос сумління, що промовляє у людині і закликає її здійснювати вчинки, які мають сенс" [19, с. 352]. Автор наголошує на взаємній життєвій затребуваності обох вимірів, але не роз'яснює механізму їх взаємодії.

7. Свого часу ми висунули і, сподіваюся, обґрунтували такі тези:

"1. Аксіогенез особистості (тепер ми сказали б – особи – З.К.) являє собою розгортання її суб'єктних здатностей у цілісній ситуації буття, голографія якої обіймає індивідний (організм як психосоматична ед-

ність), власне суб'єктний (йдеться про суб'єкта окремих предметних діяльностей), соціально-особистісний (тобто, моральнісний – З.К.), індивідуальний (культурно-відповідний – З.К.) та універсальний (трансцендентно-ідеальний – З.К.) рекурентні ряди з прогресивним ускладненням ціннісно-духовних устремлінь людини.

2. Суб'єктом аксіогенезу є особистість, що розуміється як трансцендентальний духовний суб'єкт, носій ноуменальних визначень людини, а також її феноменальних, атрибутивних репрезентацій. До перших належать різнотипні структури психічних інтенціональностей (потреби, мотиви, смисли, установки тощо), до других – прояви інтерсуб'єктних взаємодій (моральні позиції, стилі життя, типи характеру та ін.)" [9, с. 11].

Голістичний зміст цих тез близький до ідеї транскомуникативних засад аналізу ціннісного світу людини авторства В.І. Кабріна, котрий вважає, що ціннісний універсум людства внаслідок своєї всюдисущості і безмежності вимагає, ні мало ні багато, – виходу в постпарадигмальний і постметодологічний простір дослідження. Шляхом прямих цитувань, теоретичного аналізу і конструювання пояснювальних моделей він наводить достатньо сильні докази того, що "рефлексивна аксіологічна метапозиція щодо самих наукових цінностей дозволить вельми креативно антиципувати зміну масштабу науки майбутнього, зокрема, аксіологічної психології" [7, с. 98]. Буттєвою підставою для розбудови психології майбутнього є, на думку В.І. Кабріна, транскомунікація як спілкування, сполучуваність і відповідність *різнопорядкових* суб'єктів, сутностей і світів у результаті їх інакшості. Учений роз'яснює: "... для релевантного розуміння ціннісного світу необхідний більш релевантний, як мінімум, голістичний підхід до розуміння специфіки психічного в контексті духовно-душевно-тілесної *відповідності*. Якщо врахувати різнопорядковість (різнорівневість) духовного, душевного і тілесного світів людини, то відповідність і гармонія в суцвітті цих світів – результат не детермінізму, а саме їх транскомунікабельності, що і мотивує вихід у постметодологічний простір аналізу" [7, с. 101].

На обґрунтування цього підходу вважаємо цілком слушним звернення до понять синхроністичності і трансцендентальної функції К. Юнга [20], голархії К. Вілбера [18], до яких апелювали і ми [9; 10], проте поспішати з висновком про настання ери "постметодології" не стали б, позаяк це привело б до скасування науки як царини культури і різновиду людської практики, невід'ємними складниками якої є суб'єкт, об'єкт, предмет і метод (методологія) [16]. Спростувати заяву В.І. Кабріна щодо розриву з методологією і виходу в постметодологічний простір можна за допомогою ... самого В.І. Кабріна, адже шукані механізми "духовно-душевно-тілесних відповідностей транскомуникативного процесу" пояснюються "принципами голістичного підходу", через які "ціннісний ... вимір психологічного універсуму людини можна зрозуміти як наскрізне, голографічне, фрактальне трансцендування і синтез його *нотетичного* (духовного, трансперсонального), *ментального* (інтерперсо-

нального, "психологічного"), *ейдетичного* (образного) і *тілесного* (сенсомоторного) світів... " [7, с. 114]. Чотири наведені тут порядки чи рекурентні ряди (рівні) голономної запакованості ціннісного світу (аксіосфери), звісно, не межа теоретичного моделювання як результату саме методологічної роботи. Ми, наприклад, прихильні до позиції В.І. Слободчикова та Є.І. Ісаєва, які розрізняють п'ять іпостасей онтологічного обґрунтування психологічної антропології [17]. У контексті онтологічного обґрунтування аксіопсихологічної персонології ситуація буття-становлення ціннісно-сислової сфери особи пояснюється принципом інтегральної суб'єктності "згідно з яким здатність людини до самоактуалізації проявляється у висхідній телеологічній перспективі: рівень відносного суб'єкта – індивіда, носія інстинктивної активності; рівень моносуб'єкта – чинника цілеспрямованої предметної діяльності; рівень полісуб'єкта – особистості зі сформованою ціннісною свідомістю і здатністю до морального самовизначення; рівень метасуб'єкта – індивідуальності, яка творчо збагачує наявну соціокультурну практику; рівень абсолютного суб'єкта – втілення універсальних властивостей духовного ества людини" [9, с. 11 – 12].

8. З попереднього аналізу випливає, що онтологічне обґрунтування персонального життя як мета аксіопсихологічних досліджень передбачає такі вектори теоретизації: зовнішній, соціальний, культуральний, трансцендентний, апостеріорний, онтичний, каузальний; внутрішній, біологічно зумовлений, психосоматичний, трансцендентальний, апріорний, онтологічний (іманентно-потенційний), телеологічний; проміжний (транскомунікативний, медіативний), духовно-феноменологічний (дійсний онтологічний вимір), взаємно детермінований з випередженням ціннісно-цільової антиципації особистісного становлення каузально-діяльнісної самореалізації в конкретних умовах життєздійснення.

Зазначмо, що цілісне континуальне розуміння аксіопсихіки (семантичної реальності, за В.В. Налімовим [14]) по всьому спектру буття людини містить засяг від трансцендентальності (непроявленості, іманентності, потенційності) до ціннісно-цільової трансцендентності (незавршеності, відкритості, актуалізованості).

У В.П. Зінченка [4; 5] знаходимо психологічну конкретизацію семантичного життєвого континууму особи. Так, психологічний геном розвитку розгортається у трьох взаємопов'язаних площинах: онтологічній, культурно-історичній або екологічній і феноменологічній, рефлексивній. Природно, що у згаданому геномі найбільш диференційованою є культурно-історична площина з рівнями живого руху і слабо розрізняваних форм активності, поведінки і діяльності в єдності їх когнітивних і виконавчих форм, самосвідомість і свідомість в їх рефлексивних (значення, смисл) і буттєвих (біодинамічна тканина руху і дії та чуттєва тканина психічного образу) формах, вільна дія і вчинок, особистість, або людина історична. Засобами, які опосередковують появу перелічених утворень (функціональних органів) виступають знак, слово, символ,

міф (за А.Ф. Лосевим), пізніше додано Боголюдину як універсальний ідеальний медіатор розвитку.

В онтологічній площині сходження до все вищих рівнів розвитку відбувається від сукупного Я – суб'єкта сумісних форм активності через індивідуальне, особисте Я та "Я – інше Я" як результат ролі самоідентифікації до Над-Я, яке виступає суперпозицією всіх попередніх суб'єктів.

Необхідність феноменологічної площини розгляду геному розвитку В.П. Зінченко аргументує так: "Феноменологія – це місце інтеріоризації перелічених засобів медіації, місце, де здійснюється побудова внутрішнього плану діяльності, де проходять внутрішні рухи душі, переплавляються і зароджуються людські сутнісні сили, які дають імпульси до породження нових форм поведінки, діяльності, свідомості, в тому числі імпульси до екстеріоризації внутрішнього плану діяльності. Феноменологічний план – це не епіфеноменальний план. Він настільки ж реальний, як і онтологічний... Він ще не цілком вибудований як предмет наукового дослідження. Але робота над ним тим більш необхідна, що без цього рівня не можна зрозуміти джерела і рушійні сили саморозвитку людини, спонтанність і свободу її поведінки, діяльності, свідомості" [5, с. 146]. У пізніших публікаціях В.П. Зінченко говорить про духовний пласт свідомості, утворений інтенцією на "Я-Ти ставлення" в розумінні М. Бубера. У зв'язку з цим зроблено уточнення, що, можливо, не сукупне Я, а саме названа латентна інтенція індивіда приховує таємницю "ідеальної форми", що передує людському онтогенезу. Зазначається, що духовний пласт свідомості прокреслює її вертикальний вимір, оскільки у спілкуванні з Іншими відбувається ціннісний "приріст" свідомості особистості. Очевидно, слід припустити, що в онтологічному і феноменологічному планах сукупному Я передує вихідне потенціальне, апріорне, трансцендентальне Я, що має всі необхідні генетичні задатки проявитися і досягти свого вершинного ідеального лику в Над-Я. Досліджуючи глибинні джерела людської активності, С.Д. Максименко вбачає їх у нужді як суперечливій, рухливій, енергетичній єдності біологічного і соціального, що "на виході" конституюється в певну структуру особистості [13].

Попри безсумнівну плідність артикульованої В.П. Зінченком позиції, зауважимо, що він, усе ж, не розрізняє онтологічного й онтичного планів розгортання геному розвитку особи. Відтак виокремлений ним культурно-історичний план є переважно онтичним, оскільки втілює різні форми каузального спричинення психічних явищ, почасти онтологічним (знаково-символічна будова свідомості, здатність до самовизначення, наприклад). Носії ж активності – різного роду суб'єкти – є, безумовно, онтичними "об'єктами", а не чинниками онтологічного, у розумінні В.П. Зінченка, плану.

9. Значну допомогу в подолання методологічних труднощів щодо експлікації базових (апріорних) і похідних (апостеріорних) засад життя особи може надати філософсько-епістемологічний рівень методологу-

вання. Зокрема Т.А. Денисенко [3] вважає, що в концептуальній сфері психологічної науки необхідно розрізняти онтичний рівень дослідження, що має справу з об'єктивацією психічного у вигляді його властивостей, структурних елементів, і онтологічного рівня, який з'ясовує, як існує особа в якості суб'єкта, мотивованого смыслом свого буття-в-світі. Тим самим релевантність пояснення фактів психічного життя людини ставиться в залежність від релевантності розуміння її смислової динаміки. Онтологічне обґрунтування психології особистості дослідник здійснює з позицій герменевтико-феноменологічного підходу, що вимагає експлікації перед-структури розуміння як деякої апріорної заданості вихідних умов життєздійснення особи, що забезпечує становлення її системної якості – особистості – в процесі неухильного ціннісно-цільового трансцендування як духовного (вільного, тотожного собі, тобто автентичного) суб'єкта. Отже, провівши розмежування апріорного (онтологічного) і апостеріорного (онтичного) рівнів розуміння буття людини, вчений виокремлює чотири компоненти його смислодинаміки: каузальну детермінацію як психосоматичну і соціальну зумовленість буття особи; підсвідому духовність – дорефлексивний досвід особи як джерело самотрансценденції; турботу, за М. Гайдеггером, як екзистенційну телеологію, що конститує темпоральну цілісність буття особи; реалізацію смислу як досвід узгодження каузальної та екзистенційно-телеологічної детермінації. При цьому онтичний рівень розуміння психічної реальності утворюють каузальна детермінація й реалізація смислу, а онтологічний рівень – підсвідома духовність (в розумінні В. Франкла) і турбота. Долання розриву між каузальною детермінацією і підсвідомою духовністю здійснюється в "закритому" просторі іманентної феноменології, а саме – в переживанні екзистенційної тривоги з приводу відмінності між відчуванням себе суб'єктом наявного предметного інтенціонального досвіду й антиципацією смислової телеології світу та інтуїтивного осягнення свого призначення особою як окремим буттєвим сущим. Вплив турботи на реалізацію смислу відбувається у "відкритому" просторі трансцендування особи, в якому здійснюється конкретизація ідеальних духовних прагнень і есхатологічних сенсів в ціннісно-цільових настановленнях мотивації діючої особи. Таким чином, вималюється така кругова структура герменевтичних актів експлікації персонального життя: іманентно-онтична (каузальна) детермінація – іманентна онтологія (підсвідома духовність) – онтологія турботи про трансцендентне – реалізація смислу в трансцендентно-онтичному вимірі.

10. Керуючись заданою логікою, запропонована нами концептуальна модель аксіогенезу особи може бути реконструювана таким чином: іманентно-онтичний вимір у складі каузальної детермінації заданих суб'єктами різного рівня зрілості і фактичної проявленості (зреалізованості) в континуумі "відносний – абсолютний суб'єкти"; іманентно-онтологічний (підсвідома духовність) вимір утворюють вітальні інтенції (предиспозиції), ситуативні і фіксовані соціальні установки і ціннісні орієнтації, духовні прагнення як супердиспозиції – досвідомі і відреф-

лексовані, – що виступають джерелом самотрансценденції в процесі життєздійснення; трансцендентно-онтологічний (турбота) вимір містить суб'єктні здатності (механізми) досягнення екзистенційної телеології в темпоральній тягlostі життя (на рівні відносного суб'єкта – психосоматичного індивіда – це інтуїтивна здатність передчувати семантичну модальність актуальної ситуації, на рівні моносуб'єкта – суб'єкта окремої предметної діяльності – це здатність до інтеріоризації норм і стандартів цієї діяльності (інстанція "треба"), на рівні полісуб'єкта – власне особистості як суб'єкта моральної поведінки – це здатність до самовизначення на основі узгодження інтерналізованих соціальних ролей і принципів моралі з внутрішніми спонукками поведінки (інстанція "мушу"), на рівні метасуб'єкта – індивідуальності як суб'єкта культуротворчості – це здатність до автентичного смислопокладання і смислореалізації (інстанція "буду"), на рівні абсолютного суб'єкта – універсальної особистості як ідеалу самозвершення – це здатність до інтеграції й гармонізації життєвого світу особи (інстанція "приймаю")); трансцендентно-онтичний вимір (реалізація смислу) проявляється в конкретних вчинкових діях особи на різних концентрах її буття-існування: від вітальної (інстинктивної) організмичної активності (1) і нормовідповідної (адаптивної) індивідуальної поведінки (2) до морально мотивованої соціальної поведінки в умовах сумісної діяльності (3), до культуротворчості як реалізації проєкту автентичного самоздійснення (4) і переживання повноти життя в діалектичній єдності і гармонійному узгодженні всіх його досяжних екзистенціалів (5).

Викладене тут онтологічне обґрунтування аксіологічної психології не охоплює всього можливого спектру інших онтологій". Ми намагалися показати, що базові дистинкції буття – екзистенції, сутності – феномену, трансцендентального й трансцендентного і т. д. знімаються принципом їх комплементарного узгодження в цілісній структурі життя як єдності його статичних і динамічних компонентів, каузальних і телеологічних детермінант. Експлікований колообіг взаємно детермінованих чинників можливий завдяки смисловій архітектоніці особистості як системній властивості людської особи, ноуменально й феноменологічно укоріненій у визначені пласти персонального життя.

1. *Балл Г.* Інтегративно-особистісний підхід у психології: впорядкування головних понять / Г. Балл // Психологія і суспільство. – 2009. – №4. – С.25 – 53.
2. *Братусь Б.С.* Опыт обоснования гуманитарной психологии / Б.С. Братусь // Вопросы психологии. – 1990. – № 6. – С. 9 – 17.
3. *Денисенко Т.А.* Герменевтико-феноменологический подход в психологии: принципы построения онтологии личности : автореф. дис. на соискание ученой степени канд. филос. наук : спец. 09.00.08 "Философия науки и техники" / Т.А. Денисенко. – М., 2008. – 29 с.
4. *Зинченко В.П.* Культурно-историческая психология: опыт амплификации / В.П. Зинченко // Вопросы психологии. – 1993. – № 4. – С. 15 – 19.
5. *Зинченко В.П.* Проблемы психологии развития (читая О. Мандельштама) / В.П. Зинченко // Вопросы психологии. – 1991. – №6. – С.117 –130.

6. Знаков В.В. Ценности как проблема психологии человеческого бытия / В.В. Знаков // Ценностные основания психологической науки и психологии ценностей / Отв. ред. В.В. Знаков, Г.В. Залевский. – М. : Изд-во "Институт психологии РАН", 2008. – С. 83 – 93.
7. Кабрин В.И. Транскоммуникативные основания анализа ценностного мира человека / В.И. Кабрин // Ценностные основания психологической науки и психологии ценностей / [отв. ред. В.В. Знаков, Г.В. Залевский]. – М. : Изд-во "Институт психологии РАН", 2008. – С. 94 – 122.
8. Карако П.С. Жизнь / П.С. Карако // Всемирная энциклопедия: Философия [главн. науч. ред и сост. А.А. Грицанов]. – М.: АСТ, Мн.: Харвест, Современный литератор, 2001. – С. 352 – 353.
9. Карпенко З.С. Аксиологічна психологія особистості / З.С. Карпенко. – Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2009. – 512 с.
10. Карпенко З.С. Аксиопсихологія особистості / З.С. Карпенко. – К. : ТОВ "Міжнар. фін. агенція", 1998. – 220 с.
11. Клочко В.Е. Закономерности движения психологического познания: проблема ценностей и смысла в призме транспективного анализа / В.Е. Клочко // Ценностные основания психологической науки и психологии ценностей / [отв. ред. В.В. Знаков, Г.В. Залевский]. – М.: Изд-во "Институт психологии РАН", 2008. – С. 41 – 61.
12. Лэнгле А. Person: Экзистенциально-аналитическая теория личности / А. Лэнгле. – М. : Генезис, 2006. – 159 с.
13. Максименко С. Д. Теоретичні засади психології особистості: генеза нужди / С.Д. Максименко // Наукові записки Інституту психології ім. Г.С. Костюка АПН України. – К.: Главник, 2005. – Вип. 26, в 4-х томах, том 1. – С.3 – 18.
14. Налимов В.В. На грани третьего тысячелетия / В.В. Налимов. – М. : Лабиринт, 1994. – 70 с.
15. Орлов А.Б. Личность и сущность: внешнее и внутреннее Я человека / А.Б. Орлов // Вопросы психологии. – 1995. – №2. – С. 5 – 18.
16. Татенко В.О. Сучасна психологія: теоретично-методологічні проблеми: [навч. посіб.] / В.О. Татенко. – К.: Вид-во Нац. авіац. ун-ту "НАУ-друк", 2009. – 288 с.
17. Слободчиков В.И., Исаев Е.И. Основы психологической антропологии. Психология человека: Введение в психологию субъективности / В.И. Слободчиков, Е.И. Исаев. – М. : "Школа-Пресс", 1995. – 384 с.
18. Уилбер К. Интегральная психология: Сознание, Дух, Психология, Терапия / К.Уилбер. – М. : ООО "Изд-во АСТ" и др., 2004. – 412 с.
19. Шумский В.Б. Трансличностное начало индивидуальности / В.Б. Шумский // Психология индивидуальности / под научной ред. Е.Б. Старовойтенко, В.Д. Шадрикова. – М. : НОУ ВПО МПСИ, 2009. – С. 332 – 355.
20. Юнг К.Г. Психология бессознательного / К.Г. Юнг. – М. : Канон, 1994. – 513 с.

Ontological argumentation of personal life as the object of studying the axiological psychology is presented in the article. The thesis about transcommunicative nature of meaning, about its projections for different levels of being and existence of a person is proved. Categorical delimitations of ontique and ontological, immanent and transcendental let us build mutual and determinative (round) ontology of axiogenesis of a person during the life.

Key Words: axiological psychology, ontique, ontological, life, being, existence, meaning, a person.